

המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

שיח פוליטי מסלים ברשתות חברתיות : פיתוח מודלים של בינה מלאכותית מבוססי שפה להתמודדות // סיכום תובנות

מתוך שולחן עגול

מנחות : ד"ר אורלי אידן, ד"ר יעל בן דוד ורפאלה גויכמן.

משתתפים : רפאלה גויכמן, ד"ר תהילה אלטשולר, ד"ר יובל קרניאל, פרופ' מורן ירחי, פרופ' קרין נהון, ד"ר דניאל

רוזנברג, טל אוריאן הראל, ד"ר אלון צויזנר, ירון מור, הגר סידס, קובי בורנשטיין, אורי מנור, ד"ר אסף וינר, פרופ'

ענת ברונשטיין קלומק, ד"ר עמית לביא דינור, ד"ר עומר יעיר, ד"ר אמנון כוורי.

השיח בחברה הישראלית מצוי במצב של קיטוב מתמיד, המושפע מבעיות עומק הנוגעות לכיבוש המתמשך,

ליחסי דת ומדינה, לאופייה החברתי המרובד של החברה הישראלית ועוד. המסמך הנוכחי הוא פרי מפגש שנערך בקרב

מומחים מהשדה המקצועי ומהאקדמיה, כולם חוקרים ומשתתפים בשיח פוליטי ברשתות. הסיכום הקצר שלפניכם יציג

את האתגרים הנוכחיים לשיח הפוליטי כפי שעלו בשיח שהתקיים במפגש, וגם ידון במשמעויות שיש לדרכים ליצירת

פתרונות מבוססי בינה מלאכותית להתערבות וניטור של השיח. לבסוף, נציע מספר כיוונים לפרויקטים ספציפיים של

למידה ומחקר שיהוו נושאים עתידיים עבור קבוצות עבודה שיתארגנו בהמשך למפגש.

הדיון במשמעויות השיח ההיפר מוקצן ואלים שהתפתח בחודשים האחרונים בישראל העלה מספר סוגיות

למחשבה בדיון שנערך בשולחן העגול. אחת הסוגיות שתורמות בצורה הרבה ביותר לנפיצות השיח הפוליטי ברשת הוא

היעדר האחריות המאפיינת את המדיום. התקשורת הלא אישית, היכולת של פרטים להגיב ולצייץ גם אם הם נמצאים

בכלל במדינה אחרת, או להשתמש בבוטים המפיצים מסרים אלימים במסווה של אנשים אמיתיים מאפשר שיח שבו כל

אחד יכול לומר מה שהוא רוצה ללא לקיחת אחריות. אתגר נוסף שעלה התייחס למשמעות שיח לסוגיית חופש הביטוי

בסביבה פוליטית אלימה ונפיצה. חופש הביטוי היא זכות חשובה במדינה דמוקרטית. אולם בה בעת שהיא מאפשרת היא

יכולה בשם חופש ביטוי להביא לעלייה של קולות אלימים ומוקצנים המביאים להשתקה של קולות מתונים. בעידן

הפוסט-אמת, בה יש ערעור של סמכויות אפיסטמיות וכל צייצן טוויטר הופך לעיתונאי, חופש הביטוי משמש מנוע לקידום

אג'נדות שאינן מבוססות על עובדות ומייצרות פוטנציאל לכאוס חברתי וקושי רב שלנו כחברה להתארגן סביב הסכמות.

אחת התוצאות של מצב זה הוא פרדוקס לפיו ישנה התפוצצות של מידע וידע המיוצר כל הזמן, אולם נעדרת ממנו אמת או הסכמה על אמת. בהקשר הזה, עלינו לחשוב מחדש על משמעות חופש הביטוי בעידן פוסט אמת ולאור צמצום האחריות אשר מתאפשר ברשתות.

עניין נוסף שעלה נגע לעלייתן של מדיומים כגון טלגרם ו-ווטס אפ אשר מקיימות בתוכן קבוצות סגורות ההופכות לתהודת מסרים רעילה שאינה חשופה לעין הציבורית ומאפשרות לעודד שיח משולל רסן. בהקשר הזה חשוב לציין את ההטייה הגדולה שיוצר המרחב הוירטואלי שהופך למעיין תיבת תהודה לשחקנים קיצוניים, שמקבלים בו יותר בולטות ונראות, ואילו הקולות המתונים יותר נמנעים או רק צופים מהצד במתרחש, מה שמביא ליצירתה של תרבות היפר - מוקצנת של שיח שמייצרת מציאות קיצונית שאינה משקפת את עמדותיהם של רוב המשתמשים, אולם כן יוצרת 'הדבקה' כך שרטוריקה פוגענית מגורמלת בתוך כללי השיח.

לבסוף, עלו משמעויות הנוגעות ליחסי הכוחות הגלובליים למול החברות הגדולות (גוגל, פייסבוק וטוויטר) והכוח הפוליטי הדל שיש לנו בישראל, שהפכה לחצר האחורית של הרשתות החברתיות. היעדר אחריות ממשלתית והיעדרה של רגולציה שהיתכנותה לא נראה לעין בממשלה הקרובה, העלתה את השאלה כיצד ניתן להתמודד עם הסלמה בשיח בהעדרה של הרגולציה?

בהקשר זה, עלתה החשיבות היתרה שיש לביטויי אחריות ברשת, הן של עיתונאים ושל משתמשים, ועל הצורך לבסס נורמה מקצועית וצרכנית של ידע מבוסס עובדות. אפיקי החינוך לאוריינות דיגיטלית נכונה והסברה הם אפיקים חשובים ביותר בעיקר לאור המציאות שבה רגולציה נעדרת. במסגרת ההסברה יש למסגר את השיח הפוליטי האלים כגורם מזיק הפוגע בסופו של דבר בבריאותם המנטאלית של המשתמשים הצורכים אותו. באופן דומה לצריכה מודעת של סוכר, יש לפתח מודעות להשפעות המזיקות של צריכת שיח מסוג זה, ולעודד דרכים למגר שיח אלים תוך עידוד משתמשים פאסיביים להתנגד לו באופן אקטיבי ולעודד שיח מתון.

בחלקו השני של הדיון הצגנו את המודל האלגוריתמי אותו אנו מפתחות כעת, אשר לו יוכלו להיות מספר אפיקים אופרטיביים של שימוש: (1) ככלי לאימון לאוריינות דיגיטלית בשיח ברשת עבור משתמשים; (2) ככלי ניטור אשר יסמן ויזהיר משתמשים ומנהלי שיח כאשר הדיון מתחיל להסלים; (3) כאפליקציה אשר תוכל להציע למשתמשים ניסוחים חלופיים של תגובות, באופן אשר יביא לצמצום ההסתברות שתגובתם תגרור הסלמה נוספת.

להלן מספר משמעויות שעלו באשר לאפשרות לפתח כלים מסוג זה להתערבות מיטיבה בשיח פוליטי ברשת, וכיוונים להמשך חקירה והעמקה שהקבוצה יכולה לפתח:

- פלטפורמות הרשת הן שונות איכותית כדינאמיקה המתפתחת בהן. יש צורך לחדד מהי דינאמיקת ההסלמה בכל פלטפורמה, ואת ההבדלים האיכותיים ביניהן.

- המבנה האלגוריתמי של הרשתות מאפשר חיזוק תרבות בריונית, לפיה הקולות הקיצוניים המעטים תופסים נפח רב, לצד רבים שמתתפים פאסיבית כצפיינים בלבד. הדיון אודות דינאמיקת המשתמשים העלה כי יש להגדיר מיהו קהל היעד של כלים מסוג כזה. יש לפלח קהלים שונים, ולזהות את הקולות המתונים : אלה המעוניינים לקחת בשיח מבלי להיגרר להסלמה כקהל פוטנציאלי לעבוד למולו. כמו כן, יש לזהות גם את הקולות הקיצוניים המרעילים את הרשת. אסטרטגיות העבודה למול שני קהלי יעד אלה היא שונה בתכלית. הפרויקט הנוכחי מבקש להתמקד בקולות המתונים והפאסיביים ולחשוב כיצד ניתן לגייסם למיתון השיח ברשת כולה. בהקשר זה, תרבות הצפייה מהצד צריכה להשתנות. בהקשר זה עלה הרעיון לאפשר למשתתפים אחרים בשיח להציע לחבריהם לשיח ניסוחים חלופיים שתפקידם לווסת את השיח ולשמור על דיון פורה, בונה ומקדם.

- לפוליטיקאים יש הרבה כוח בעיצוב נורמות משתתפים בשיח אלים. יש להבין כיצד פועלים למול מציאות זו שבה פוליטיקאים גורפים הון פוליטי מהתנהלות אלימה.

- תרבות השיח הפוליטית מבוססת על ניצחון ולא על שכנוע. אולם ניצחון בויכוח אינו יביא להתעצמות הכוח הפוליטי שלי. חשיבה על שכנוע יכולה לעודד משתמשים לקחת פרספקטיבה של הצד השני בהתבטאויות שלהם.

- בסופו של דבר הפיתרון הנשאף צריך להיות משולב : חקיקה, רגולציה, בינה מלאכותית. על מנת להיות פרוקטיביים לקראת העתיד, יש לפתח כעת את הפתרונות שיוכלו בהמשך להיות מוטמעים בצורה משמעותית יותר כאשר תהיה בשלות חברתית לרגולציה וחקיקה בנושא.

בעקבות השולחן העגול, סימנו מספר סוגיות לקבוצות עבודה אליהן נרצה להזמין את המשתתפים. מטרתן של קבוצות העבודה תהיה לחקור ולייצר ידע נגיש ויישומי סביב סוגיות ספציפיות. בשלב הראשון, נבקש לכנס קבוצה אשר תדון בהיקף תופעת ההסלמה בשיח הפוליטי ברשתות. נעסוק בשאלות הבאות : כמה שיח מסלים יש ברשת? מי לוקחים בו חלק פעיל - גורמים מעוררים וגורמים מגיבים. מה הפרופורציה שלהם ביחס למשתמשים ברשתות? באילו פלטפורמות

יש נפיצות גדולה יותר ולמה? הקבוצה תדון ותאסוף נתונים איכותניים וכמותיים ביחס לשאלות אלה מתוך מטרה לייצר ידע שימש אנשי שטח וחוקרים.